

Psalm 23: Jij mijn herder?

in de serie 'Jou zal ik zingen' (zomervieringen)

19 augustus 2012

Een psalm

De grazige weiden de rustige wateren
op het behang van mijn kamer
ik heb geloofd als een bang kind
in behang

als mijn moeder voor mij gebeden
had en mij weer een dag langer
vergeven was bleef ik achter
tussen roerloze paarden en koeien
te vondeling gelegd in een wereld
van gras

nu ik opnieuw door gods landerijen
moet gaan vind ik geen schrede
waarop ik terug kan keren, alleen
een kleine hand in de mijne
die zich kramp als de geweldige lijven
van het vee kreunen en snuiven
van vrede.

Rutger Kopland

Overweging

Psalm 23.

Loop ik over de begraafplaats Oud Eik en Duinen, waar zoveel geliefden van mij begraven liggen, mijn moeder als eerste, mijn vader, mijn opa en oma dan lees ik op de steen de woorden: de Heer is mijn Herder.

Op de steen van Cees' vader, drie rijen verder dezelfde tekst.

Toen de woorden gebeiteld werden had ik er niets mee, ze zeiden me echt niets. Mooie psalm, maar ik vond het oubollig, iedereen had het op zijn steen staan (ik was 16).

De eerste jaren in de Ekklesia ging de keuze voor Bijbelteksten veeleer naar het nieuwe testament met de woorden van Jezus, de liefde samengebond tot engagement. De psalmen ontdekte ik pas jaren later weer, in al hun gespierde taal, de actualiteit, de kracht, de woede, de tederheid, de zachtheid en vaak tot mijn verbijstering aan het eind van een milde psalm toch ook het verzoek aan die oude woestijn-god: verdelg ze, mijn vijanden.

Maar deze, de goede herderpsalm? Op mijn vaders sterfbed, nu vier jaar geleden zat ik de avond voor zijn dood op zijn bed en vroeg wat zijn lievelingspsalm was. Psalm 23 zei hij. Oh, zei ik, over die stok en die staf en dat dal van diepe duisternis. Nee was zijn gedecideerde antwoord: over die beker die overloopt, over die gedekte tafel. En psalm 1. Joke, ik ben als een boom geplant in vette grond aan stromend water. Ik was er stil van. En hoezo een vraag: Jij, mijn herder? Niks geen vraag, het is gewoon goed, jij bent mijn herder, mij zal niets ontbreken. Wat een verschil van blikrichting. Ik kom met de duisternis. Hij met de beker. Een rijk moment, vooral door de blik die we wisselden.

van 22 naar 23

Die weg gaan we in feite ook vandaag. Het is niet voor niets dat Ria net een stuk uit psalm 22 las, over een mens die zich totaal en compleet verlaten voelt. "ik ben een worm, geen mens, een smaad voor de mensen en veracht door iedereen, iedereen die mij ziet bespot mij en waar blijft u dan, u hebt mij toch uit de moederschoot gehaald, wees toch niet zo ver van mij weg. U hebt mij nooit veracht, toch?"

Wees niet ver van mij. Niemand, nee niemand kan een ander dan helemaal begrijpen. En deze mens schrijft het op, hij maakt nog contact en roept het uit. Nog erger lijkt mij het wegraken van alle verbinding. Het niet meer voelen van de nabijheid van een ander. Laat staan van het voelen van herderschap, van geborgenheid in de verbinding met al het levende en dus met die creator.

Wat is de brug naar dat volgende gedicht? Jij, mijn herder met een vraagteken is misschien ook wel een mooi begin. Ik had zo'n weerstand tegen dat vraagteken. Dat hoorde niet bij mijn beleving van die psalm, niet bij mijn opa, mijn vader. En toch: In een oud dagboek van mijn grootvader lees ik toch ook zijn angst en twijfel. U zegt dat u mijn God bent, maar ik voel uw aanwezigheid niet.....ik mis uw hand, uw leiding..

In de voorbereiding van deze viering voelden wij ons geraakt door het gedicht van Rutger Kopland, de grazige weiden. de zekerheid van dat kind, die koeien, de paarden, de vergeving van wat die dag was. Dat behang, zo zag dat er uit, toen je kind was. Kan ik/kunnen wij ons geborgen voelen in het moment dat je dat kleine handje voelt, in het geven en ontvangen van "even die geborgenheid"?

Drie gedachten vanuit onze voorbereiding voor vandaag:

Mag dat vraagteken er alstublieft even zijn? En dan alstublieft niet als overgang van anker-loze mens die het even niet meer weet naar die christen die rotsvast gelooft in zijn God. Het zat voor ons gevoel meer in die overgang naar het aanvaarden wat is. Het uithouden en zelfs waarderen van wat zich in dit leven aandient. Bij diepe vreugde, bij peilloos lijden. Wat wordt ervaren als veilig en geborgen? Hoe vaak zeggen we niet: ik begrijp het of. . Het aanreiken van troost is dan eerder een sprong over mijn eigen onvermogen heen, het onvermogen om bij die ander te kunnen zijn zonder iets te "doen".

De middeleeuwse mysticus Meister Eckehart beschrijft het begrip "gelassenheit". Iemand nabij zijn in gelassenheit is niet gelaten bij iemand zijn. Het is ook niet het "doen door niet te doen" van de taoïsten. Het is het loslaten van eigenwilligheid, loslaten van het doelmatig gericht zijn op troost. Haast het toelaten van god.

In de ziel die het "willen" loslaat stroomt de overgave binnen, het werken en spreken van het goddelijke. Het "om niet".

Zo is dit mystieke begrip gelassenheit ingebed in de stroom van het leven. Die stroom, die zich soms laat oversteken door die andere mens die "om niet" nabij durft te zijn.

Ik zal niet doodgaan van angst. De angst die in psalm 22 wordt beschreven is zo universeel, zo actueel. In momenten van mezelf die vervuld zijn van angst en bezorgdheid weet ik diepweg dat het overgaat. Ook dit gaat voorbij. De angst zal mij niet doden. Maar het vraagt moed om er niet overheen te springen en te vluchten. Niet zonder doodsangst maar met het sprankelende van de dapperheid.

Ik hecht aan zekerheden. Aan de band met mijn geliefden, de verbindingen met de familie en vrienden, een zeker inkomen, een gehechtheid die mij doet denken aan het behang van Kopland. als een kind wil ik dat dit zo blijft, dit geluk. Het zal niet zo zijn. Het is zo broos, in de vakantie verdronk bijna ons kleindochtertje. Het had zo maar kunnen gebeuren, het is zo broos dit bestaan en in de shock van dit besef laat ik toe dat dit levende kleine schatje er is, nu, bij mij. Ze glimlacht en ze pakt mijn hand. Wie biedt nu geborgenheid? Zij mij of ik haar? Dát, nu precies dat is het overlopen van een beker, het goede, het is er nú. Deze overrompelende gedachte: ze is er, ze noemt me oma, haar oma, ze glimlacht en knijpt haar oogjes dicht.

Maar als het anders was geweest?

Dan was ik bijna doodgegaan. Dan was dat diepe dal voor de ouders, voor ons, realiteit geweest. Had ik dan vol vertrouwen gezegd: ook dit gaat voorbij. Nee. Dan ben je in dat dal van diepe duisternis. Dan kun je op

zijn best bij elkaar zijn in verdriet, in woordeloos samen zijn. Niet in een verwijzing naar die overlopende beker, maar doorheen het uithouden van het onmogelijke... Ik kan niet zeggen of dan die beker weer realiteit wordt. .

De dichter van psalm 23 wist dat vreugde en nabijheid van God het intiemst kan worden gevoeld door mensen die weet hebben van verlies en pijn en ellende van psalm 22. Misschien opent zich dan ook ons eigen herder-zijn,

Dan zingt de dichter: Mag het zo blijven, dit geluk?

Het mag blijven, het is er nu, het **toelaten** van een zo groot geluk, het helemaal toelaten is alles. Dat vasthouden kan niet, het toelaten is een gave. Dit grote geluk, het feit alleen al dat de dichter het zo noemt. Wij willen daarin blijven. Dat gaat niet gebeuren, maar we hebben ijkpunten voor ons verlangen. De psalmist zingt het zo innig: ik mag voor altijd wonen bij jou in je huis.

Hier, in dit moment van samenzijn weten jullie allemaal van de scala's van ons leven. Nu, hier onder de bomen, verbindt dit ons, dit weten. Nu op dit moment voel ik dankbaarheid dat dit gedeeld mag in woorden onder een hemel, blauw of bewolkt, onder de bomen, die oud zijn en weten, op gras dat kortstondig is maar evengoed ons draagt. geven we elkaar straks even die hand na de voorbeden, na het breken en delen. Dankbaarheid, de discipline die helpt om te herinneren, die onze compassie opent naar de lijdende aarde, de hulpvragende medemens, het loeiende dier, het zingende kind.....

De liefde van deze psalm 23, die ik voel als appel om herder te zijn, gaat over overgave aan wat goed is.....

Joke Visser